

TIBBİ TERMİNOLOJİ

Editörler

Prof. Dr. Muhsin AKBABA

Doç. Dr. Ersin NAZLICAN

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2018

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-605-258-000-4

Yayın Koordinatörü
Yasin Dilmen

Kitap Adı
Tıbbi Terminoloji

Sayfa ve Kapak Düzenleme
Rahime DİLMEN

Editörler
Prof. Dr. Muhsin AKBABA
Doç. Dr. Ersin NAZLICAN

Yayıncı Sertifika No
25465

Baskı ve Cilt
Özyurt Matbaacılık

DOI
10.37609/akya.2020

UYARI

Bu üründen yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. *Akademisyen Kitabevi* ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşturmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. *Akademisyen Kitabevi* ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve cihazlarda yaralanma ve/veya hasarlardan sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kontraendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan güncel ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanarak oluşturması, hekimin kendi sorumluluğundadır.

Akademisyen Kitabevi, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özel leştirilmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1:	Tarihçe ve Genel Bilgiler	1
Bölüm 2:	Hematolojik Sistem	17
Bölüm 3:	Kalp-Damar Sistemi	25
Bölüm 4:	Solunum Sistemi.....	35
Bölüm 5:	Kulak Burun Boğaz Hastalıkları.....	43
Bölüm 6:	Sindirim Sistemi	51
Bölüm 7:	Genitoüriner Sistem	57
Bölüm 8:	Kas ve İskelet Sistemi.....	73
Bölüm 9:	Sinir Sistemi ve Göz Hastalıkları.....	83
Bölüm 10:	Endokrin Sistemi.....	95
Bölüm 11:	Deri Sistemi.....	103
Bölüm 12:	Halk Sağlığı	109

Tıp dili, uzmanlaşmış sağlık uygulayıcıları tarafından kullanılan kelimelerden oluşmaktadır. Hemen hemen her bilim dalının kendine özgü bir dili yani terminolojisi vardır. Ancak çok eski yıllara dayanan tıp tarihi nedeniyle tıbbi terminoloji çok geniş bir kavramlar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda tıp alanının her kademesinde çalışan sağlık profesyonelleri temel tıbbi terminolojiyi kullanmaya hakim olmalıdır.

Tıbbi terminoloji dilinin kökeni antik Yunanistan'a kadar dayanmakta olup Grekçe ve Latince'den oluşan yaklaşık 170.000 kelime içermektedir. Ancak bu kelimelerin yaklaşık 6000-8000 arası aktif olarak kullanılmaktadır.

Tıbbi terminoloji alanında yazılan bu kitap okuyuculara güncel olarak kullanılan tıbbi kelimelerin nasıl adlandırıldığı, nerede kullanıldığı, kökeninin ve anlamlarının neler olduğu konusunda bilgi paylaşmak amacıyla üretilmiştir. Bu amaçla sağlıkla ilgili eğitim veren ön lisans ve lisans programlarında yararlı bir kaynak olarak kullanılacaktır.

Bu kaynağın sağlık alanında eğitim alan ve çalışan herkese faydalı olmasını temenni ederiz.

Editörler

Prof. Dr. Muhsin AKBABA

Doç. Dr. Ersin NAZLICAN

Tarihçe ve Genel Bilgiler

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

Tıp dili, uzmanlaşmış sağlık uygulayıcıları tarafından kullanılan kelimelerden oluşmaktadır. Günümüzde birçok tıbbi kelime ögesi, 1. yüzyılın başlarında, Hipokrat'ın tıp uygulamasında ortaya çıkmıştır. Tıptaki gelişmelere paralel olarak, yeni kelimeler bu yenilikleri yansıtacak şekilde gelişmiştir.

Bir bilim, meslek ve sanat dalıyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelimeye terim denir. Terimler ve onların kullanımıyla ilgili bilim dalına ise terminoloji (terimbilim) denir. Tıbbi terminoloji, terim bilimin tıp alanıyla ilgilenen bir dalıdır.

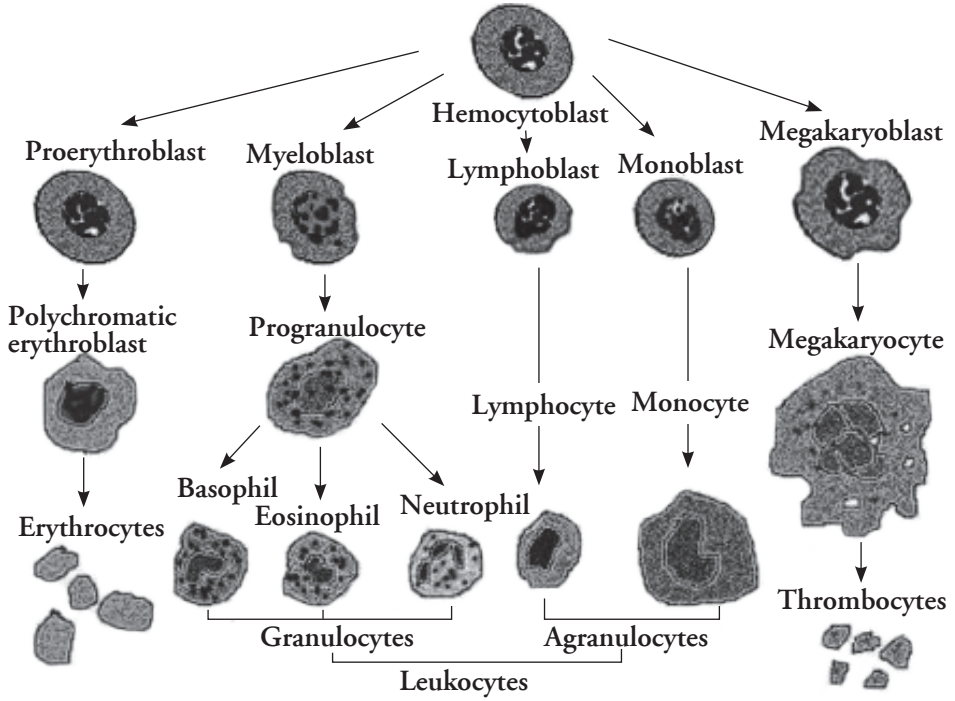
Terminoloji kelimesi Latince “terminus” ve Grekçe “logia” sözcüklerinden elde edilen bir kelime olup, birleşik sözcük “termin-o-logia” olarak ifade edilir ve anlam olarak “terimler bilimi”ni ifade eder. Hemen hemen her bilim dalının kendine özgü bir dili yani terminolojisi vardır. Ancak çok eski yıllara dayanan tıp tarihi nedeniyle tıbbi terminoloji çok geniş bir kavramlar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tıbbi Terminoloji: Tıp alanında kullanılan köken olarak Latince ve Grekçeden kaynaklanan terimler bütünüdür. Tıbbi terminolojinin amacı tüm dünyada sağlık alanında çalışanlar tarafından anlaşılabilir ortak bir tıp dilinin oluşturulmasını sağlamaktır.

Tıp terminoloji dilinin kökeni antik Yunanistan'a kadar dayanır. İçinde Aristoteles gibi filozofların ve Hipokrat ve gibi hekimlerin yazıları, bugüne kadar korunmuş birçok hastalık adı vardır. Bu nedenle, bir tıbbi terminoloji Grekçe kaynaklı köklerden oluşan kelimeler içerir. Roma İmparatorluğu döneminde bile doktorlar kendi ana dillerini kullandılar - örneğin Yunan bir

Hematolojik Sistem

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

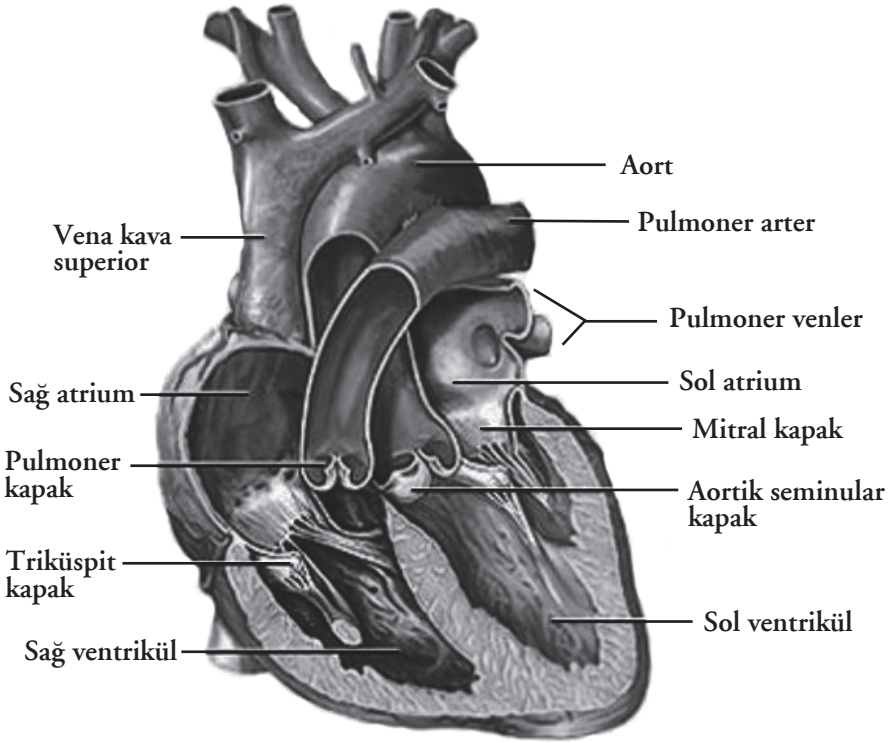

■ Anatomi ve Fizyoloji

Kanda hücreler; eritrosit, lökosit ve trombosit olarak 3 ana gruba ayrılır. Lökositler her birinin farklı görevleri olan monosit, lenfosit, nötrofil, eozinofil, bazofil olarak kendi içinde 5 farklı hücreye ayrılır.

Kalp-Damar Sistemi

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

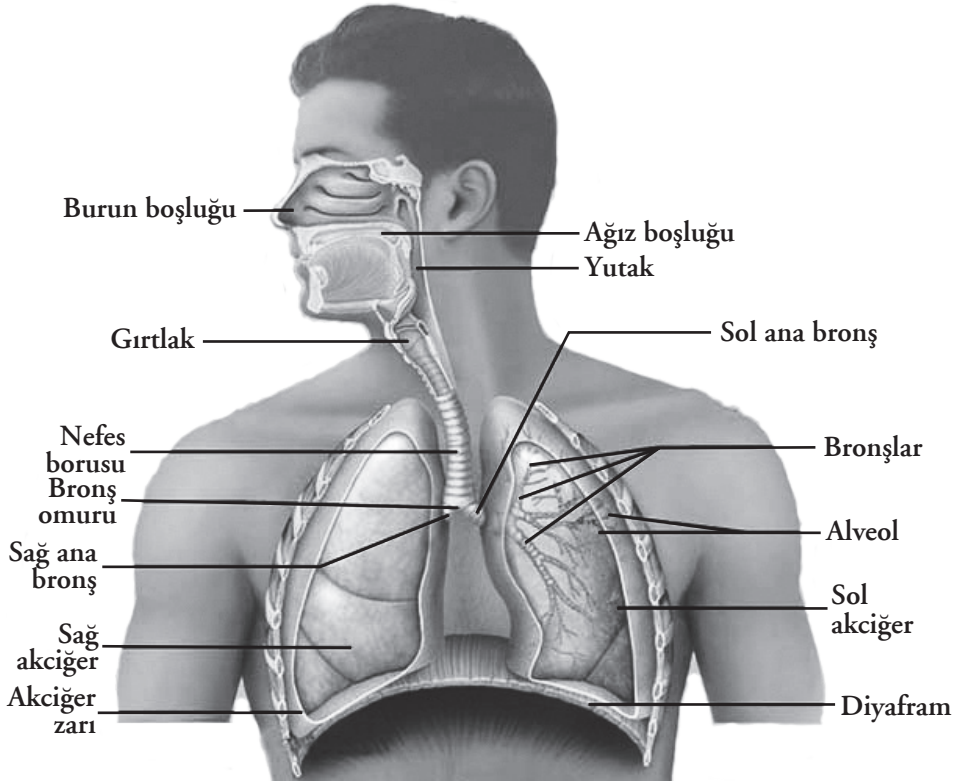

Kalp damar sistemi, vücuttaki kan ve lenfin dolaştığı tüm alanla ilgili olan sistemdir. Vücut hücrelerine ihtiyacı olan oksijen ve besin maddelerini götürme ve onlardan atıkları zararsız hale getirmek için alma dolaşım sisteminin ana amacıdır. Kalp dolaşım sisteminin ana organıdır. Kalp; göğüs boş-

BÖLÜM 4

Solunum Sistemi

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

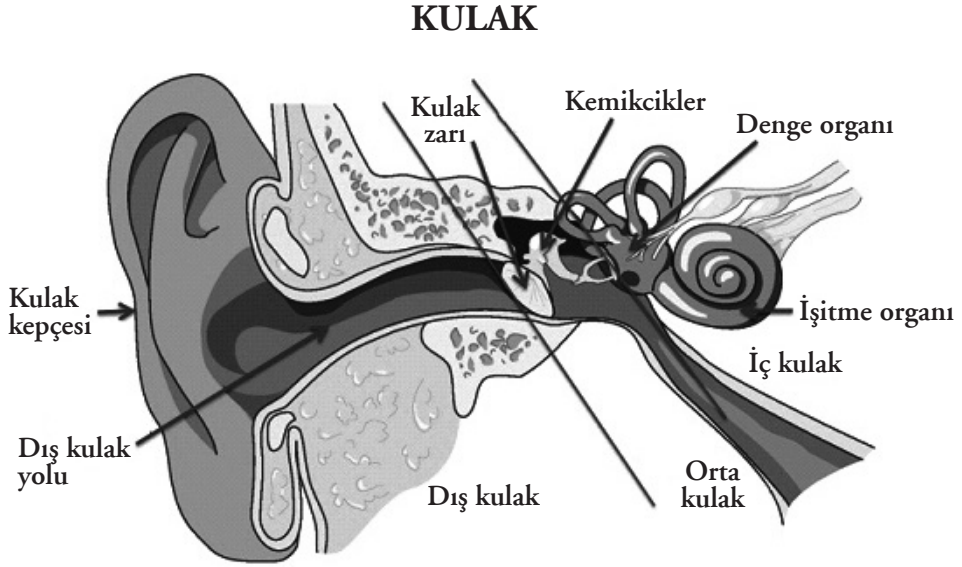

Solunum sistemi, ana görev olarak kandaki karbondioksit (CO_2) gazının Oksijen (O_2) gazıyla yer değiştirmesini sağlar. Sağlıklı bir yetişkin insanın dinlenme durumunda dakikadaki solunum sayısı 12-20 aralığında değişir.

Kulak Burun Boğaz Hastalıkları

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

■ Anatomi ve Fizyoloji

Auris: kulak

Otikos: kulak

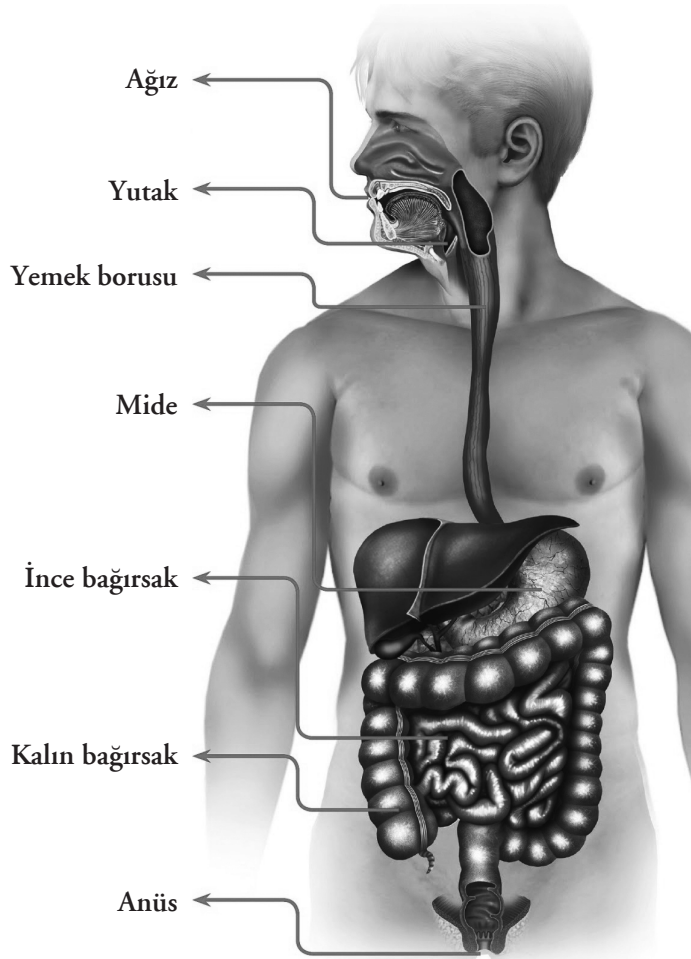
Auris eksterna: dış kulak

Auris media: orta kulak

Auris interna: iç kulak

Sindirim Sistemi

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

Genitoüriner Sistem

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

■ Anatomi ve Fizyoloji

Elektrolit: Çözeltide elektrik yükleri taşıyan mineral tuzları (sodyum, potasyum, kalsiyum)

Filtrat: süzüntü. Kanın böbrek glomerüllerinde süzöldükten sonra oluşun sıvı

Azotlu atıklar: azot içeren hücreselele metabolizma ürünleri (üre, ürik asit, kreatin, kreatinin, amonyak)

Peristaltik dalgalar: içeriğı ileri doğru itmek ve geri kaçışı önlemek için içi boş bir organ düz kaslarının ritmik kasılma dizisi

Periton: karın zarı

Plazma: dolaşun kan, lenf ve hemolenfin sıvı kısmı. Özellikle sudan oluşun (%90), çözönmüş proteinler, besinler, lipitler içeren kanın sıvı kısmı.

Semen: testisler ve yardımcı bezler tarafından salgılanan sıvı. Meni.

Testesteron: penis, testisler, skrotom ve prostat gibi erkek cinsiyet organlarını gelişiminden sorumlu olan androjenik hormon. Erkeklik hormonu.

Eritropoetin: eritrositler için sitokin görevi gören bir glikoprotein hormondur.

Bowman kapsülü: nefronun ucunda, glomerulusu saran yarım küre şeklinde bölüm

Nefron: böbreğın yapı ve görev bakımından birimi

Kas ve İskelet Sistemi

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

■ Anatomi ve Fizyoloji

Kaslar; iskelet, düz ve kalp kası olmak üzere 3 çeşittir.

İskelet kası: Çizgili veya istemli kas olarak da bilinir. Hareketleri istemli olarak kontrol edilebilir. Kemiklerdeki kaslar, gözün hareketini sağlayan kaslar gibi

Düz kas: İstemsiz veya viseral (iç organa ait) kaslar. Bu kasların çalışması istemli olarak kontrol edilemez. İç organlar, arter duvarı kasları gibi.

Kalp kası: sadece kalpte bulunur. İskelet kası gibi çizgili, düz kas gibi istemsiz çalışır.

Artikülasyon: eklem. İki veya daha fazla kemiğin birleşim yeri

Kansellöz: uzun kemiklerin sonunda bulunan süngerimsi veya delikli yapı

Hematopoez: kemik iliğinde kan hücrelerin üretilmesi ve gelişmesi

Aşil tendonu: Baldır kaslarını topuk kemiğine bağlayan kalın ligament

Biceps brakialis: kolun ön kısmında iki başlı kas

Triceps brakialis: kolun arka kısmında üç başlı kas

Biceps femoris: uyluk iki başlı kası

Deltoid kası: insan omzunu çevreleyen kas

Gastroknemius kası: baldırın iki başlı kası

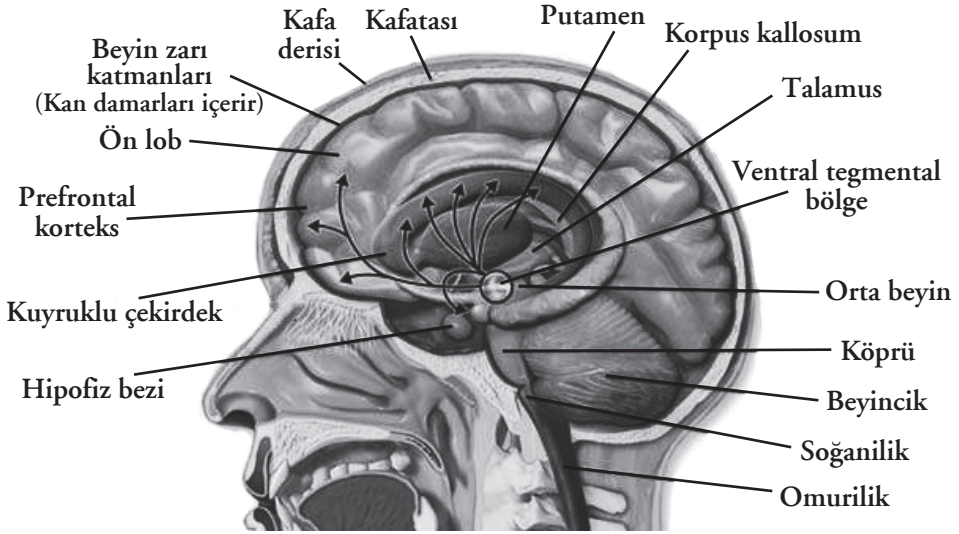
Kraniyum: kafatası

Fontanel: kafatası kemikleri arasında bir zarla kaplanan alan, açıklık

BÖLÜM 9

Sinir Sistemi ve Göz Hastalıkları

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

■ Anatomi ve Fizyoloji

nöron: sinir hücresi

nöroglia: işlevsiz sinir hücresi. sinir hücreleri için destek ve koruma sağlar.

Sinir impulsu: hücreden hücreye bilgi paylaşmak için oluşturulan elektro-kimyasal uyarılar

afferent: getirici

kan-beyin bariyeri: kan ve beyin arasında bulunan ve beyni koruyucu yapı

Endokrin Sistemi

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

■ Anatomi ve Fizyoloji

Antagonistik: zıt hareket eden

Elektrolitler: çözeltide elektrik yükü taşıyan mineral tuzları (sodyum, potasyum gibi)

Glukagon: pankreas langerhans adacığında alfa hücrelerinden salgılanan ve fonksiyon olarak kandaki şekerin düşmesini engelleyen hormon

Glikoz: karbonhidrat sindiriminin son ürünü olan basit şeker

Hiperglisemi: kandaki şekerin normale göre yüksek seviyede olması

Hipoglisemi: kandaki şekerin normale göre düşük seviyede olması

Homeostaz: bir organizmanın içinde yaşadığı ortamla madde alışverişi yaparak kendi iç ortamını belli sınırlar arasında dengede tutması

Hormonlar: vücudun özelleşmiş hücreleri tarafından üretilen yavaş yavaş kana salınan kimyasal maddeler

Hipersekresyon: aşırı miktarda salgı, aşırı miktarda salgılama

Hiposekresyon: az miktarda salgı, az miktarda salgılama

İnsülin: pankreas langerhans adacığında beta hücrelerinden salgılanan ve fonksiyon olarak kandaki şekerin düşmesini sağlayan hormon

Sempatomimetik: sempatik sinir uçlarını uyarıcı madde

Hipotalamus: talamusun alt kısmı. Beyin tabanına yerleşmiş, vücut sıcaklığı ve iştahı kontrol eden ve hipofiz bezi tarafından salgılanan hormonların salgılamasını düzenleyen bölüm

Deri Sistemi

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

Deri; saç, tırnak ve bezlerle birlikte ele alındığında vücudun en büyük organıdır. Vücudumuzun dış yüzeyinin tamamını kaplar ve korur. Hissetme dahil hayati fonksiyonların çoğunda rol oynar.

3 tabakası vardır. **Epidermis** (üstderi), **Dermis** (alt deri), **Subkutan doku** (deri altı doku)

- 1. Epidermis:** En dıştaki deri tabakasıdır. Çoğu vücut bölgesinde incedir. Ancak avuç içi ve ayak tabanında daha kalındır.
- 2. Dermis:** Cildin ikinci tabakasıdır. Epiderminin altında uzanır. Canlı doku, kılcıl damarlar, lenfatik damarlar ve sinir sonlanmaları içerir. Saç folikülleri, ve ter bezleri de bulunur.
- 3. Subkutan Doku:** Hipodermis diye de bilinir. Alttaki yapıları dermiş bağlar. Gevşek bağ dokusu ve kan damarlarıyla içiçe geçmiş yağ dokusunu içerir.

Bu tabakada depo edilen yağlar, vücudu izole eder ve sıcaklığı düzenler.

■ Kombine Form

adip/o: yağ ozis: anormal durum, artma adip/ozis: Vücutta yağ dokusunun anormal birikmesidir.

lip/o: yağ sel: fitiklaşma, şişme lip/o/sel: yağ içeriğinin fitiklaşması

steat/o: cilt it: iltihap steat/itis: yağ dokusu iltihabı

Halk Sağlığı

Prof. Dr. Muhsin Akbaba, Doç. Dr. Ersin Nazlıcan, Dr. Onur Acar

Epidemiyoloji: Hastalıkların nedenlerini, görülüş oranlarını, yayılışlarını, hastalıklara karşı önlem ve korunma yollarını inceleyen bilim dalı

Endemi: Bir hastalık veya sağlık olayının belli bir yerde sürekli olarak ve belli bir düzeyde olması

Sporadi: Bir hastalık veya sağlık olayının belli bir yerde ara sıra ve tek tük görülmesi

Epidemi (salgın): Bir hastalık veya sağlık olayının belli bir yerde belli bir zaman diliminde beklenenden fazla görülmesi

Pandemi: Ülke sınırlarını aşarak birkaç ülkeyi veya tüm dünyayı etkileyen büyük salgın

Demografi: nüfus bilimi. İnsan nüfusunu büyüklüğü, yapısı ve gelişmesi açısından inceleyen bilim dalı

Nüfus politikası: Bir ülkenin doğum, ölüm ve göçlerini etkileyen etkinliklerin tümü

Pronatalist politika: Nüfusun artması yönünde geliştirilen etkinlikler

Antinatalist politika: Nüfusun azalması yönünde geliştirilen etkinlikler

risk grubu: Bir hastalığa yakalanma veya bir sağlık olayı ile karşılaşma ihtimali yüksek olan bireylerden oluşan gruptur.

Hastalıkla ilgili sağlık ölçütleri: İnsidans hızı, prevelans hızı

- Aksakođlu G. Bulaşıcı Hastalıkla Savaşım Kitabı (üçüncü yazım). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakóltesi Yayını. İzmir, 2008.
- Bonita R, Beaglehole R, Kjellström T. Basic epidemiology (2nd edition). World Health Organization 2006.
- Güler Ç, Akın L. Halk Sağlığı Temel Bilgiler Kitabı. Hacettepe Üniversitesi yayınları. Ankara, 2006
- Öztek Z. Halk Sağlığı Sözlüğü. TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü. Ankara, 1998.
- Güler Ç. Yeni Tıp Sözlüğü. Palme Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Guyton, Arthur C. (1989). Tıbbi Fizyoloji, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Medical Terminology Systems A Body Systems Approach, Six Edition, Barbara A. Gylys, Mary Ellen Wedding, F.A. Davis Company-Philadelphia
- Tıbbi Terminoloji, Editör:Doç.Dr. Didem Arslantař, Anadolu Üniversitesi, Eskiřehir, Haziran 2012
- Göz,Kulak-Burun-Boğaz ve Deriye İlişkin Terimler , T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Sekreterliđi, Ankara 2011
- Medical terminology and its particularities, Uherova Z., Hornakova A., s 631-638.European Journal of Bioethics 2013, Vol.4 No.7
- Türk Dil Kurumu, Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü, tdk.gov.tr
- <http://www.tipterimlerisozlugu.com>
- <https://saglik.sozlugu.org>